

Langobardi v Čechách osmého století?

Do oblasti dálkových styků náleží též zatím blíže neobjasněný, ale nadmíru zajímavý doklad o stycích Čech s oblastí langobardskou. Oč tu přesně jde?

V Lombardii usedlý kmen Langobardů, o němž jsme již mnoho slyšeli, ztratil svou nezávislost v důsledku imperiální expanze Karla Velikého, který se po přemožení posledního langobardského krále sám ozdobil roku 774 železnou korunou, uloženou dodnes v katedrálním pokladu v severoitalské Monze. Již v 8. století náleželi Langobardi ke kmenům těšícím se zpracování vlastní historie z pera syna jejich národa, znamenitého Pavla Diakona. Vedle Diakonovy kroniky existují ovšem i jiná historická podání a na jedno z nich se nyní zaměříme. Je jím „*Historia Langobardorum codicis Gothani*“, vypsání langobardských dějin neznámého autora, obsažené v rukopisu známém jako Gothanův kodex. Rukopis byl uzavřen roku 807 a většina informací v něm obsažených byla tedy pravděpodobně shromážděna již v osmém století. Historie Gothanova kodexu (dále HGK) se sice do značné míry kryje s vyprávěním kroniky Pavla Diakona, obsahuje však místy pozoruhodné informace originální. Na jednu z nich se nyní zaměříme⁵².

Když HGK líčí události vlády mocného a bohatého langobardského krále Wachona (511–539), poznamenává, že král sídlil v paláci, jehož zříceniny jsou až do dnešního dne k vidění v Čechách (*in Beowinidis*)⁵³. Tato informace, která u Diakona chybí, podává překvapující svědectví o znalostech topografie Čech u langobardsky smýšlejícího autora osmého století.

Jakou dávnou architekturu mohl u nás langobardský návštěvník vidět? V tomto směru by vyslovování jakýchkoli úsudků bylo jalovým mudrováním. Sám jsem kdysi nadhodil možnost, že by tu pisatel mohl mít na mysli zříceniny velkolepé předkeltské svatyně na Závisti u Prahy, avšak i tento odhad není než pouhou spekulací. Stejně tak by mohlo jít o pozůstatky některé stavby antického původu na jižní Moravě, například architektury římského Mušova. Věcně se podle mého názoru s touto informací pracovat nedá.

Zato se nabízí aspekt jiný, který věru stojí za úvahu. Je možné, že by některá z osob langobardsky orientovaných znala na sklonku osmého století topografii Čech tak důvěrně, že by věděla o existenci rozsáhlých zřícenin, které by (možná mylně, možná ne) spojila s působením krále Wachona?

Věnujme se teď této otázce podrobněji. Především, jak by se k nám Langobardi tehdy dostali? Na tuto otázku je odpověď kupodivu snadná. Jak tomu často bývá, přináší ztráta samostatnosti a zábor menšího panství větším často menšinové a podrobené populaci možnost rozptýlit se na širším prostoru, který nabízí oblast ovládaná populací vítěznou, zabírající. Přesně to konstatujeme v případě Langobardů. Autentické doklady hovoří o jejich přítomnosti v dnešním bavorském Podunají někdy v druhé polovině osmého století. Ze svých nových sídel to k nám tedy neměli daleko.

A nyní, jak k nám takový langobardský vzdělanec mohl přijít? První a takřka automaticky nastávající možnost představuje případnou přítomnost langobardského obchodníka, který sem putoval na svých cestách za ziskem. Tuto možnost nemůžeme vyvrátit, ale ani potvrdit. Určitou variantu tohoto řešení by představoval případ nepříliš lichotivý, ale zato v dějinách Evropy patrně častý – langobardský obchodník by si k nám mohl přijíždět pro zásilky otroků, jejichž dodávky by si smluvně zajistil dohodou s některým českým velkododavatelem, nejspíše některým z dobových českých knížat. Faktem zůstává, že stopy vývozu slovanských otroků v takto rané době, totiž již od počátku devátého století, zachycujeme zatím pouze na Předním Východě a v Africe, kde se ocitali jako proslulí Sakálíba (jedn. č. Saklabí, více se o nich dozvíme dále). V tomto případě spočívá nesnáze ve skutečnosti, že nejsme schopni doložit přítomnost slovanských otroků v Evropě 9. století. V Bavorsku samém doložila nedávno vyšlá studie o tamních otrocích v tomto postavení vesměs osoby s germánskými jmény, jediný Slovan se tam objevuje na konci století osmého. Podobně jsme na tom v situaci franské říše 9. století, kde se sice v některých případech v písemných pramenech nestandardní a netypická jména otroků objevují, nemáme však žádnou jistotu, že jde vskutku o jména